

DeLegatOnline

A magyarországi pápai megbízottak prozopográfiai adatbázisa

Lassan tíz éve annak, hogy a fenti kutatási projekt útjára indulhatott. 2014 és 2016 között az Árpád-kor egészét,¹ 2017-től pedig az Anjou-kort, illetve a pápaság avignoni időszakát vizsgáltuk, pontosabban ez utóbbi projekt még jelenleg is folyamatban van (<http://delegatonline.pte.hu/index>).

A cél nem titkoltan az, hogy összegyűjtsük és rendszerezzük azokat az információkat, amelyek olykor meglehetősen elszórtan hozzáférhetők a legkülönbözőbb – akár oklevelek, számadások, elbeszélő, tárgyi vagy éppen képi – forrásokban. Ez ugyanakkor nem elégséges, hiszen a megbízottak listája önmagában nem túl informatív, jóllehet hasznos segédeszköze a kutatásnak. Figyelemmel kell lenni arra, hogy maga a kiküldés is egy összetett feladat: nem mindegy, hogy a pápa kit, milyen minőségben, hová és milyen céllal küldött el. A megbízottak különböző fajtáira, típusaira a kutatás korábban kevesebb figyelmet fordított, ezért is lett általában minden kiküldött egyszerűen pápai legátus. Ez azonban sokszor elfedi a lényegi valóságot.

Jóllehet, sokszor éppen ebből vonhatók le fontos következtetések arról, hogy a pápaság egy adott időszakban, kérdésben milyen szinten képviselteti magát épenséggel Magyarországon: esetleg a legmagasabb rangú pápai oldalkövet, vagy más alacsonyabb rangú eseti megbízott útján. Maga a képviseleti rendszer sem állandó, hanem időben változó intézmény volt, amit a kutatás során szintén figyelembe kell venni. Ebből a szempontból a 12. század vége előtti időszak, az azt követő száz év és az avignoni korszak jellemzően más-más képet mutat, különösen úgy, ha a kapcsolatokat a maguk teljességében vizsgáljuk.

---

¹ Rövid összefoglalása: Gergely Kiss – Gábor Barabás: Papal Delegates in Hungary in the XIth–XIIIth Centuries – Online Database (2014–2016) (OTKA NN 109690) <http://delegatonline.pte.hu>. Specimina Nova Pars Prima Sectio Mediaevalis VII. (2015), 175–178.

A korábbi kutatás ugyanis elsősorban a diplomácia-központú volt, ami meghatározó, de nem egyedüli vetülete a kapcsolatoknak. A felek között ugyanis számos más kérdés is gyakorta napirendre került, amelyeket természetesen érdemes kategorizálni (egyházpolitika és -kormányzat, jogszolgáltatás, egyházi bírászkodás, adószedés, hitbéli kérdések stb.) a könnyebb kezelhetőség érdekében. Egy ilyen komplex vizsgálat képes feltárni az adott területre, jelesül a Magyar Királyságba kiküldött megbízottak tevékenységének egészét.

És még ennél is érdemes tovább menni. Egy adott megbízott ugyanis több alkalommal is elláthatott ilyen feladatot, akár más-más minőségben, akár a pápai udvarból kiküldött személyről, akár helyi egyháziról volt szó. Célszerű tehát a megbízottak pályafutását nyomon követni, mert ezáltal sokszor választ kapunk olyan kérdésekre, mint például, hogy a pápai képviselő mennyire hatott az egyházi karrier alakulására, hogyan, mennyiben segítette elő azt. Nem ritka, hogy az egyik pápai megbízott a másik kezébe adta a stafétabotot, sokszor kirajzolódik a személyek között egy szűkebb vagy tágabb kapcsolati háló, és ennek segítségével pontosabban tudjuk értelmezni adott esetben a javadalmak elnyerésének okait, újabb megbízások elnyerését.

Mire jó mindez? A kérdésre a válasz összetett. A megbízottak teljes életútjának nyomon követése lehetőséget ad arra, hogy megértsük szerepüket a képviselői rendszeren belül. Ez utóbbinak valamennyi megnyilvánulási formája pedig ahhoz ad kulcsot, hogy a pápaság és Magyarország kapcsolatainak valamennyi területét, rétegét feltárhassuk. Mivel pedig maga a rendszer és az abban aktív szerepet játszó személyek köre, jellege folytonos változásban volt, megragadhatók a jellemző folyamatok, tendenciák, a kapcsolatok történetének dinamizmusa is.

Ehhez nyilvánvalóan arra van szükség, hogy ne csupán száraz adatokat gyűjtünk, hanem azokat egyúttal rendszerezzük is. Ezt a lehetőséget az adatbázis-építés adja meg, amelynek szakmai-technikai háttérét Báling Péternek köszönhetjük. A rendszerben tárolt adatokból ugyanis egyrészt olyan személyi adatlapok nyerhetők ki, amelyek áttekintik a megbízottak teljes életútját, másrészt a megbízások szervezeti és tartalmi elemeit (megbízás jellege, földrajzi keretei, eseményei) hierarchikus rendben tárja a felhasználó elé. Így a megbízások legkülönbözőbb, sokszor látszólag egymáshoz alig, vagy csak lazán kapcsolódó eseményei között megjelennek azok az összekötő elemek, amelyek segítenek megérteni a megbízottak szerteágazó tevékenységének okait, mozgatórugóit.

A kutatócsoport tagjai – Maléth Ágnes, Barabás Gábor és e sorok írója – által feltárt adatok azonban nem csupán ilyen személyi adatlapok formájában nyújtanak segítséget a további kutatásokhoz. Az adatbázis lehetőséget ad különféle szűrési szempontok szerinti lekérdezésekre is: vizsgálhatjuk a kapcsolatokat akár a megbízó pápák személye, a megbízottak fajtái, típusai, de akár a meghatalmazás egyes típusai szerint is.

A kutatási program az elindulása óta eltelt időben kedvező fogadtatásra talált itthon és külföldön egyaránt, ami visszaigazolja azt az előzetes feltételezést, hogy egy kutatás akkor igazán hasznos, ha mások saját kutatási területükön is sokféleképpen tudják hasznosítani az eredményeket. E vonatkozásban a kutatócsoport az adatbázis alapjául szolgáló alapkutatás mellett igen termékenynek bizonyult az eredmények alkalmazott formában történő megjelenítésében is. Erről tanúskodik a kutatócsoport intenzív publikációs tevékenysége, amely immár két kötetet és tucatnyi tanulmányt foglal magába., valamint az a műhelykonferencia, amelynek egyik fő szervezője és házigazdája 2019 őszén a kutatócsoport volt.²

Kiss Gergely

---

² Erre lásd Kovács István beszámolóját az [ujkor.hu](https://ujkor.hu/content/studia-mediaevalia-ii-archontologia-kozepkori-egyhaztorten-et-szolgalataban) portálon: <https://ujkor.hu/content/studia-mediaevalia-ii-archontologia-kozepkori-egyhaztorten-et-szolgalataban>, valamint a Pontes 3. számában: Kovács István: Studia Mediaevalia II. Archontológia a középkori egyháztörténet szolgálatában Pontes. A PTE BTK TTI Évkönyve 3. (2020), 292–297.